

Primljeno 1. svibnja 2005.
Prikaz

Maja Munivrana*

**XVII. REDOVITO SAVJETOVANJE HRVATSKOG
UDRUŽENJA ZA KAZNE ZNANOSTI I PRAKSU
U SURADNJI S AKADEMIJOM PRAVNIH
ZNANOSTI HRVATSKE
ZAKONSKA I SUDSKA POLITIKA KAŽNJAVANJA
U REPUBLICI HRVATSKOJ**
Opatija, 17.-20. studenoga 2004.

U Opatiji je od 17. do 20. studenoga 2004. održano XVII. redovito savjetovanje Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, organizirano u suradnji s Akademijom pravnih znanosti Hrvatske. Velik odaziv teoretičara i praktičara s područja kaznenog prava i kaznenopravnih znanosti potvrdio je interes i potrebu za održavanjem takvog stručnog savjetovanja kao i značenje te aktualnost odabrane teme.

Iako je posljednja novela Kaznenog zakona stupila na snagu 1. listopada 2004., rasprava o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja u Republici Hrvatskoj nipošto nije zakašnjela. Naime, tom novelom, prije svega, usklađeno je hrvatsko kazneno pravo s preuzetim međunarodnim obvezama, dok druga faza izmjena našeg kaznenog zakonodavstva tek slijedi. Pritom treba imati na umu kako je upravo odnos zakonske i sudske politike kažnjavanja ključno pitanje svake racionalne kriminalne politike na kojem bi se trebale temeljiti i normativne promjene. Povrh toga, riječ je o pitanju koje uvelike utječe na legitimitet sudskih odluka u javnosti, posebice s obzirom na česte prigovore usmjerene na "blagost kaznene politike" i raskorak između zakonskog i sudskog izbora vrste i mjere kazne. Stoga je ovo savjetovanje pružilo priliku za kritičko i znanstveno utemeljeno razmatranje navedene problematike.

Izloženi referati rezultat su višemjesečnih istraživanja i ocjene dugogodišnje prakse hrvatskih sudova. Kako su već objavljeni u Hrvatskom ljetopisu za kaznene znanosti i praksu br. 2/2004., u ovom će prikazu biti tek spomenuti, dok će naglasak biti na referatima potaknutim raspravama i onim sadržajima koji nisu objavljeni kao članci.

Savjetovanje je otvorio predsjednik Udruženja za kaznene znanosti i praksu **prof. dr. sc. Davor Krapac**. U svom se uvodnom izlaganju osvrnuo na razloge zbog kojih se Udruženje opredijelilo za temu ovog savjetovanja. Istaknuo je

* Maja Munivrana, znanstvena novakinja Pravnog fakulteta u Zagrebu

kako je sudska kaznena politika samo dio kriminalne politike, tj. samo jedan od elemenata u represiji kriminaliteta, te upozorio kako su svi koji se bave kaznenim pravom pozvani da bdiju nad postulatima pravednosti, tj. dužni su u svim jednakim slučajevima postupati na isti način. Pritom se osvrnuo na važnost odredbi općeg dijela Kaznenog zakona, i to posebice članka 1. o temelju i ograničenju kaznenopravne prisile te članaka 5. i 6. o vrstama i općoj svrsi kaznenopravnih sankcija. Jedan od ciljeva Savjetovanja upravo je osvijetliti navedene odredbe. Istaknuo je tri glavne poruke Savjetovanja. Prva je upućena Ministarstvu pravosuđa, a odnosi se na potrebu osnivanja vladinog tijela koje bi pratilo statistiku i kretanje kriminala na području Republike Hrvatske. Druga se, pak, obraća općoj javnosti. Naime, u pravnoj državi ograničene kaznenopravne prisile svrha kažnjavanja treba biti utemeljena na koherentnoj kriminalnoj politici, a ne na povećanju represije. Pritom se ne smije zanemariti ni činjenica da je u cijeloj Europi konstanta smanjenje oštice mača kaznenopravne represije. Treća poruka Savjetovanja upućena je praktičarima. Riječ je o tome da najveći nesporazumi ne izviru iz raskoraka između zakonske i sudske politike kažnjavanja, nego iz raskoraka između utvrđenih okolnosti i obrazloženja kazne. Stoga je odgovornost prvostupanjskog suda vrlo velika, a suci bi se u svojoj djelatnosti trebali voditi ne samo postulatima zakonitosti već i postulatima sudačke etike. Na sucima je moralna odgovornost za odmjeravanje kazne i ostvarenje svrhe kažnjavanja.¹

Uspješan rad sudionicima Savjetovanja zaželjela je i ministrica pravosuđa **Vesna Škare Ožbolt**. Govorila je o velikim očekivanjima koja ima od ovog skupa, jer tek predstoji velik posao u području kaznenog prava. Stoga je svaki doprinos dobrodošao. Ministarstvo pravosuđa čvrsto zagovara stajalište da se sve zakonodavne promjene trebaju temeljiti na znanstvenim spoznajama i istraživanjima. Prava i učinkovita kaznena politika mora poznavati statističke podatke i pratiti stajališta društva. Iako je, statistički gledano, Hrvatska jedna od najsigurnijih zemalja u Europi, konzervativniji krugovi u RH i nadalje se zalažu za povećanje kaznenopravne represije, pozivajući se na pravednost kažnjavanja i upozoravajući na "alarmantno stanje kriminala". Suprotno tome, liberalni krugovi potiču sadašnji smjer naše kaznene politike koju obilježava redukcija kaznenopravne represije.

Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske **Mladen Bajić** upozorio je na izmijenjenu ulogu državnih odvjetnika u kreiranju kaznene politike od 1998. godine. Naime, do stupanja na snagu Zakona o kaznenom postupku 1. siječnja

¹ Prof. dr. sc. Davor Krapac napomenuo je da je o sudačkoj etici već u 17. st. pisao hrvatski pravni pisac Kitionich de Koztanicza. On je još davne 1634. godine formulirao pet smjernica kojih bi se suci trebali pridržavati, a ti se postulati, u gotovo neizmijenjenu obliku, mogu primijeniti i danas.

1998. državni odvjetnici utjecali su na kaznenu politiku jedino ulaganjem žalbi. Donošenjem Zakona o kaznenom postupku prihvaćen je niz instituta putem kojih državni odvjetnici mogu izravnije utjecati na kaznenu politiku naših sudova (primjenom načela oportuniteta, sklapanjem nagodbe, zahtijevanjem izdavanja kaznenog naloga te prijedlogom vrste i mjere kaznenopravne sankcije u skraćenom postupku). Ovo savjetovanje dat će odgovor na pitanje kakva je stvarna uloga državnih odvjetnika u kreiranju kaznene politike.

Pozdravnim govorom sudionicima su se obratili i predsjednik Visokog prekršajnog suda **Zoran Potočki** te predsjednica Državnoodvjetničkog vijeća **Zlata Hrvoj-Šipek**. Istaknuto je da je tema Savjetovanja značajna i zbog primjene temeljnog ustavnog načela jednakosti građana pred zakonom i jedinstvene primjene zakona te da samostalnost sudaca ne može značiti neodgovornost i bahatost. Povrh toga, ne smije se zaboraviti da je pravosuđe u svrsi svojih građana te da bez povjerenja građana ono ne može funkcionirati.

Iako osobno nisu bili nazočni otvaranju Savjetovanja, predsjednik Vrhovnog suda **Ivica Crnić** i predsjednik Znanstvenog vijeća Hrvatske pravne akademije **prof. dr. sc. Nikola Gavella** pismeno su pozdravili Savjetovanje. Istaknuli su nužnost zajedničke suradnje teoretičara i praktičara bez koje nema boljitka u kaznenopravnom sustavu.

Nakon otvaranja Savjetovanja i pozdravnih govora, u jutarnjem dijelu prvog dana savjetovanja glavni referat izložio je **prof. dr. sc. Željko Horvatić**, predsjednik Akademije pravnih znanosti Hrvatske. **Mr. sc. Ira Bedrač** statistički je prikazala izbor vrste i mjere kazne u RH, a suci Vrhovnog suda **Damir Kos** i **Ana Garačić** izlagali su o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja županijskih sudova u RH s obzirom na kaznena djela ubojstva, razbojništva i teškog djela protiv sigurnosti javnog prometa odnosno kaznena djela silovanja i zloporabe droga. **Mr. sc. Marin Mrčela** osvrnuo se na zakonsku i sudsku politiku kažnjavanja na području Županijskog suda u Zagrebu, a zamjenica općinskog državnog odvjetnika u Zagrebu **mr. sc. Gordana Mršić** izlagala je o propisanim kaznama i njihovu izboru u sudskoj praksi na području RH.

U zanimljivoj raspravi koja je uslijedila **prof. dr. sc. Davor Krapac** iznio je svoje stajalište da javnost treba upoznati s konstantnosti izricanja kazni. Naime, svojom djelatnošću sudovi pridonose stabilizaciji, a ne revolucionarnim promjenama sustava. Stoga prigovori javnosti, što se tiče tzv. klasičnih kaznenih djela, nisu opravdani. Drugo je pak pitanje gospodarskog kriminala, kaznene odgovornosti pravnih osoba i odgovornosti za visokorizične djelatnosti. Kako je navedena materija u nas još uvijek *in statu nascendi*, pitanje kaznene politike glede tih kaznenih djela pojavit će se tek za koju godinu. Još je jednom podsjetio da zakon mora podjednako vrijediti za sve. U tome bi veliku ulogu trebao odigrati i stručni savjet pri Ministarstvu pravosuđa, koji bi bio nadležan za praćenje kretanja kriminala i nejednakosti kaznene politike između pojedinih županijskih sudova. Takva uočena nejednakost bila bi ujedno i signal državnom

odvjetniku da reagira učestalijim podnošenjem žalbi, jer jedino na taj način Vrhovni sud može doći u priliku da osigurava jednakost građana pred zakonom. Potaknut pitanjem **Jasminke Jerinić-Mušnjak**, sutkinje Županijskog suda u Karlovcu, osvrnuo se i na mjesto sudaca porotnika u kaznenom pravosuđu, pogotovo kad je riječ o teškim kaznenim djelima i složenim predmetima. Složio se sa sutkinjom J. Jerinić-Mušnjak da u takvim predmetima sudac na izvjestan način mora "disciplinirati" porotnike i osigurati pravilnu primjenu zakona te spriječiti odlučivanje prema osobnim simpatijama odnosno antipatijama. No, s druge strane, suci porotnici ponekad su dobro osvježeni sucima, tj. sprječavaju da suci zapadnu u birokratsku rutinu. Umijeće je postići ravnotežu između tih dvaju aspekata, u čemu prvenstvenu ulogu igra psihološka procjena i sposobnost predsjednika vijeća.

Sutkinja Općinskog suda u Zagrebu **Dijana Rizvić** potaknula je zanimljivu raspravu o radu za opće dobro na slobodi. **Prof. dr. sc. Željko Horvatić** smatra da primjena tog instituta nije u dovoljnoj mjeri zaživjela u praksi, u velikoj mjeri krivnjom zakonodavca koji nije putem izvršne vlasti omogućio provođenje rada za opće dobro na slobodi. Slično se dogodilo i s uvjetnom osudom sa zaštitnim nadzorom.² Iako se danas zna tko treba provoditi nadzor, ta dva instituta primjenjuju se sporadično, a ne u mjeri u kojoj je to izvorno zamislio zakonodavac, odnosno u mjeri u kojoj je to potrebno.

Suprotno tome, sutkinja **Ana Garačić** smatra da se ne može reći da rad za opće dobro nije zaživio. Takvih presuda možda nema puno, ali ih ima. Ujedno je upozorila suce da ne smiju zaboraviti u izreci jasno odrediti rok u kojem se rad za opće dobro na slobodi mora izvršiti, jer u protivnom postoji opasnost od zastare.

Jadranka Kos, sutkinja Općinskog suda u Zagrebu, navela je pak da se uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom izriče relativno često te daje dobre rezultate, tj. u tim slučajevima uglavnom nema recidiva.³ Što se tiče same tehnike izricanja zamjene kazne zatvora, sutkinja J. Kos smatra da je jedna od mogućnosti rješavanja postojeće dileme preotvaranje glavne rasprave sukladno čl. 366. ZKP, kojom se prilikom priopćuje osuđeniku odluka o zamjeni kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi te ujedno traži njegov pristanak.⁴

Zamjenica glavnog državnog odvjetnika RH **Božica Cvjetko** upozorila je na preporuku Državnog odvjetništva Republike Hrvatske usmjerenu na učestaliju primjenu uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom, posebice kad je riječ

² Taj institut, smatra prof. dr. sc. Ž. Horvatić, ne bi doveo do primjene uvjetne osude kad za to ne postoje uvjeti, već bi reducirao broj bezuvjetnih osuda.

³ Najčešće je riječ o ocu zlostavljaču koji je dužan podvrgnuti se liječenju.

⁴ Pitanje je izazvano nepromišljenim izričajem čl. 54. st. 1. koji glasi: "Kad sud odmjeri i izrekne kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci, može istodobno odlučiti da se ta kazna s pristankom osuđenika zamjenjuje radom za opće dobro na slobodi."

o nasilju nad djecom. Trebalo bi razmisliti i o češćoj primjeni te mjere za kazneno djelo posjedovanja opojnih droga, počinjeno od mlađih punoljetnih počinitelja.

U popodnevnom dijelu prvog dana izlaganja svoje referate su izložili **prof. dr. sc. Anita Kurtović** o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja na području Županijskog suda u Splitu, **prof. dr. sc. Velinka Grozdanić** o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja na području Županijskog suda u Rijeci, **doc. dr. sc. Igor Bojanić** o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja na području Županijskog suda u Osijeku te **Vlado Sirotić**, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Županijskom državnom odvjetništvu u Puli, o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja na području Županijskog suda u Puli. Zadnji referat prvog dana Savjetovanja, o uvjetnom otpustu s izdržavanja kazne zatvora, izložio je ravnatelj Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa RH **mr. sc. Ivan Damjanović**.

U svom osvrtu na izložene referate **prof. dr. sc. Željko Horvatić** dotakao se uočene pojave tzv. tarifiranja. Nema sumnje, istaknuo je, da je tarifiranje, kao odmjerenje kazne na temelju impresije, tj. općeg dojma, pogrešno. No tarifiranje se može shvatiti i kao jednako tretiranje jednakih slučajeva u praksi te na taj način kao izraz materijalne zakonitosti i pravednosti.

Svetislav Vujić, sudac Županijskog suda u Puli, istaknuo je da se izneseni podaci provedenih istraživanja temelje na analizi onih prvostupanijskih odluka koje su bile na razmatranju kod višeg suda te se zapitao ne bi li rezultati bili drugačiji da su analizirane presude na koje nije uložena žalba. Smatra kada bi promatranje takvih presuda, kojima su u pravilu izrečene blage kazne, dovelo do zaključka o još većoj neiskorištenosti kaznenih okvira, tj. o kretanju izrečenih kazni u donjoj petini propisanih kaznenih okvira.

Damir Kos, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, složio se sa sućem S. Vujićem da bi istraživanje bilo sveobuhvatnije kad bi njime bile obuhvaćene sve presude, pa tako i one na koje nije uložena žalba. Ta metoda, međutim, s obzirom na broj istraživača i vrijeme, nije moguća. Povrh toga, iluzorno je težiti za apsolutnom točnošću i dostatno je zaključivanje na temelju uzorka. Isto tako, analiziranje drugostupanijskih presuda omogućuje cjelovitiji pristup kojim je jednim istraživanjem moguće obuhvatiti više parametara.

Suprotno navedenom, **prof. dr. sc. Željko Horvatić** drži kako rezultati ne bi bili drugačiji čak ni da su istraživanjem uzete u obzir i prvostupanijske presude na koje nije uložena žalba. Kao potporu svom stajalištu, naveo je da podaci dobiveni analizom drugostupanijskih presuda ne odstupaju od statističkih podataka za sve osuđene osobe. Čak i ako bi uzimanje u obzir prvostupanijskih presuda na koje nije uložena žalba dovelo do nešto drugačijih rezultata, ukupan dojam svakako bi ostao isti, a to je podatak o neiskorištenosti kaznenih okvira. Povrh toga, težište istraživanja bilo je na utvrđenim olakotnim i otegotnim okolnostima, a ne na prosjeku izrečenih kazni, jer se isto može utvrditi i iz

statističkih podataka. Što se tiče konstatacije o preblagim kaznama, istaknuo je, za zaključivanje o tome potrebno je ostvariti uvid u cijeli spis predmeta u svakom pojedinom slučaju.

Sudac i predsjednik Kaznenog odjela Županijskog suda u Puli **Iztok Krbec** zaključio je da su istraživanjem analizirani najteži predmeti, što je dobro jer se na taj način može uočiti stajalište i prve i druge sudske instance. Ako se raspon ne iskoristi kod najtežih kaznenih djela, izvjesno je da se kazneni okviri neće iskoristiti ni kod onih lakših.

Na početku drugog dana Savjetovanja sudionicima se obratio sudac i predsjednik Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Makedonije **Pavel Manev**.⁵ Istaknuo je ulogu hrvatskih teoretičara i hrvatskog iskustva u procesu prilagodbe makedonskog pravnog sustava pravu Europe te ujedno zahvalio prof. dr. sc. Davoru Krapcu i mr. sc. Stjepanu Glušiću koji su se odazvali pozivu i sudjelovali na Savjetovanju u Ohridu o novom krivičnom zakonodavstvu Makedonije. Što se tiče ovog savjetovanja Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, smatra da bi temu ipak trebalo razdvojiti. Naime, za zakonsku politiku kažnjavanja nadležan je Hrvatski sabor, a ona se ostvaruje ne samo putem kazni već i putem drugih kaznenopravnih sankcija. Sudovi su, s druge strane isključivo dužni primjenjivati zakone i stoga pitanje sudske politike kažnjavanja izlazi iz zakonske politike kažnjavanja.⁶ Inače drži da je ovakvo savjetovanje višestruko korisno jer pruža priliku za razmjenu mišljenja i iskustva te predstavlja osnovu za izmjenu legislative koja više nije dobra. Svoj pozdravni govor završio je u duhu starorimske izreke da blaža kazna više pridonosi popravku počinitelja, a kad je nužno izreći strožu kaznu, ona mora biti primjerena.

Drugi radni dan Savjetovanja nastavljen je izlaganjem referata **doc. dr. sc. Ksenije Turković**: *Komparativni prikaz zakonske i sudske politike kažnjavanja u Sloveniji, Austriji, Italiji, Njemačkoj i RH i zamjenika glavnog državnog Republike Hrvatske Dragana Novosela*: *Vrste i mjere kazne primjenjivane u kaznenom nalogu i njihov odnos prema izrečenim kaznama*. Nakon pauze svoj je referat o izvanrednom ublažavanju kazne u RH izložio sudac Vrhovnog suda **Marijan Svedrović**, dok je referat pomoćnika ministrice Uprave za kazneno pravo Ministarstva pravosuđa **Dubravka Palijaša** i načelnice Odjela za pomilovanje Ministarstva pravosuđa **Ljubice Komlen**, zbog njihove službene spriječenosti, ukratko izložila **Renata Sokolaj** iz Ministarstva pravosuđa.

Važnost ovog savjetovanja ne ogleda se samo u izboru teme već i u činjenici što je drugog dana Savjetovanja, u pauzi između jutarnjih i popodnevni izlaganja, održana Izborna skupština Udruženja, na kojoj su izabrani novi pred-

⁵ Sudac Pavel Manev ujedno je predsjednik Udruženja za krivično pravo i kriminologiju Makedonije i pokretač časopisa tog udruženja.

⁶ Pretpostavlja se pritom da su suci dovoljno obrazovani i čestiti da svojom odlukom ostvare pravednost.

sjednik i dopredsjednik Udruženja i članovi Upravnog i Nadzornog odbora. Nakon višegodišnjeg obavljanja dužnosti predsjednika **prof. dr. sc. Davor Krapac**, na isteku svoga mandata, zahvalio je na povjerenju, a za novog predsjednika Udruženja izabran je sudac Vrhovnog suda **Damir Kos. Prof. dr. sc. Ivo Josipović** u sljedećem će mandatu obnašati dužnost dopredsjednika, dok je **prof. dr. sc. Davor Krapac** izabran je za počasnog predsjednika Udruženja.

Poslijepodnevni dio drugog dana Savjetovanja nastavljen je izlaganjem **Božice Cvjetko**, zamjenica glavnog državnog odvjetnika RH, o zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja maloljetnika i mlađih punoljetnika kaznom maloljetničkog zatvora.

Nakon njezina izlaganja **prof. dr. sc. Ante Carić** primijetio je kako postoji uska veza između zakonske politike kažnjavanja i primjene maloljetničkih sankcija. Naime, maloljetnički zatvor jedina je vrsta maloljetničkih sankcija kojih je primjena vezana uz visinu propisane kazne.⁷ Osim toga, u maloljetničkom pravu postoji čitav niz instituta kojih je primjena vezana uz visinu zapriječene kazne i kojima se utječe na položaj maloljetnika.⁸ Pri donošenju Zakona o sudovima za mladež postignut je sklad s propisanim kaznama iz posebnog dijela Kaznenog zakona. Stoga se svaki zahvat u zakonske okvire propisane posebnim djelom Kaznenog zakona odražava i na pravni položaj maloljetnika te remeti postignuti sklad.

Lana Petö-Kujundžić, sutkinja Županijskog suda za mladež u Zagrebu, iznijela je kratak komentar izloženog referata. Smatra da niti jedan sudac nije i ne smije imati na umu javno mnijenje pri izricanju kazne maloljetničkog zatvora. Riječ je o iznimnoj kazni koja se primjenjuje samo onda kada istu svrhu nije moguće ostvariti pojačanom brigom i nadzorom ili drugim maloljetničkim sankcijama.

Božica Cvjetko očitovala se o navedenom komentaru i pojasnila kako ne misli da je utjecaj javnosti generalan te se složila da je maloljetnički zatvor *ultima ratio*. Međutim, činjenica je da se kazna maloljetničkog zatvora često ne primjenjuje čak ni kad su ispunjene sve zakonske pretpostavke za to. Pritom je iznijela podatak o tek 8 do 9 izrečenih kazni maloljetničkog zatvora godišnje u Republici Hrvatskoj. Podsjetila je da Zakon o sudovima za mladež nije pedagoški kodeks, već kazneni zakon. Preblaga kaznena politika i nedovoljno često izricanje maloljetničkog zatvora uzrokuju velike probleme u odgojnim ustanovama i zavodima, jer se u njima nerijetko nalaze osobe koje ne pripadaju

⁷ Za primjenu odgojnih mjera postoje drugi kriteriji, uređeni čl. 7. Zakona o sudovima za mladež.

⁸ Kao primjer naveo je pridržaj izricanja maloljetničkog zatvora, načelo materijalnopravne svrhovitosti iz čl. 31. i 32., ali i primjenu procesnopravnog instituta načela svrhovitosti. Za propisanu kaznu vezan je i institut obvezne obrane, a o njoj ovisi i stvarna nadležnost u postupku prema maloljetnicima, koja se određuje prema odredbama Zakona o kaznenom postupku.

u taj sustav jer im je mjesto u maloljetničkom zatvoru. Njezino je mišljenje da se pri izboru vrste i mjere sankcije treba više misliti na žrtvu kaznenog djela, posebice danas, kad žrtva sve više postaje subjekt kaznenog postupka.

U drugom djelu poslijepodnevne sjednice svoje su referate izložili **doc. dr. sc. Zlata Đurđević: Odluka o kazni - kaznenoprocena pitanja** i **Dragan Novosel: Žalbe državnog odvjetnika i okrivljenika kao korektiv odluke o kazni.**

Sanibor Vuletin, predsjednik Županijskog suda u Šibeniku, osvrnuo se na hrabro izlaganje i kritiku doc. dr. sc. Z. Đurđević. Smatra da, za razliku od odlučnih činjenica o krivnji koje drugostupanjski sud ne može preocjenjivati, sud drugog stupnja može preocjenjivati odlučne činjenice o kazni.⁹ Isto tako protivi se strogom formalizmu glede mogućnosti drugostupanjskog suda da na sjednici utvrđuje činjenice na temelju vjerodostojne isprave.

Treći dan Savjetovanja bio je predviđen za pitanja i odgovore iz prakse izbora i odmjerne kazne.

Božica Cvjetko, odgovarajući na pitanje, navela je da se kazna maloljetničkog zatvora ne može odmjeriti u trajanju kraćem od šest mjeseci niti se može ublažiti kako bi iznosila manje od šest mjeseci. Razlog tome je upravo svrha maloljetničkog zatvora, koja se, prema mišljenju zakonodavca, ne može ostvariti kaznom maloljetničkog zatvora odmjerenom u trajanju kraćem od šest mjeseci.

Odgovarajući na drugo postavljeno pitanje, navela je da se kazneni postupak prema mlađim punoljetnicima sada može voditi i kao skraćeni postupak, u skladu s glavom XXVI. Zakona o kaznenom postupku. Ako postoje uvjeti da se i u tom postupku primijeni maloljetničko kazneno pravo, nema razloga da se takva odluka ne donese te da se mlađem punoljetniku u skraćenom postupku ne izrekne odgojna mjera. Pritom treba imati na umu da se na mlađe punoljetnike ne primjenjuje odredba čl. 85. Zakona o sudovima za mladež, pa se stoga sve odluke donose u formi u kojoj se donose za punoljetne osobe.¹⁰ Konačno je naglasila da u postupku prema mlađim punoljetnicima treba uvijek voditi računa o članku 111. Zakona o sudovima za mladež koji određuje koje se odredbe navedenog zakona obligatorno primjenjuju i u kaznenom postupku prema mlađim punoljetnicima.

Na pitanje od kakvog utjecaja pri odmjeravanju kazne zatvora u trajanju od tri mjeseca treba biti okolnost da okrivljenik jedini uzdržava obitelj, sutkinja Vrhovnog suda RH **Ana Garačić** odgovorila je da to ovisi o svim okolnostima slučaja, no drži da kratkotrajne kazne zatvora općenito treba izbjegavati.

Sutkinja A. Garačić odgovorila je i na pitanje postoji li bitna razlika između termina dnevni prihod, koji rabi naš procesni zakon, od pojma dnevni dohodak,

⁹ Tako, primjerice, drugostupanjski sud često navodi da je sud prvog stupnja precijenio značaj nekih olakotnih ili otegotnih okolnosti.

¹⁰ U skladu s navedenim, odgojna mjera mlađem punoljetniku izreći će se presudom, a ne rješenjem.

kojim se koristi materijalni kazneni zakon. Riječ je isključivo o terminološkoj razlici i problemu te novčanu kaznu treba izricati u dnevnim dohocima osobe prema kojoj se primjenjuje. Znamo što čini dnevni dohodak osobe, a ako ga u konkretnom slučaju ne možemo utvrditi, treba smatrati da je utvrđeni dnevni dohodak osobe o kojoj je riječ prosječni dnevni dohodak u Republici Hrvatskoj. Što se tiče ostalih prihoda, oni ne čine dnevni dohodak.¹¹ Prema mišljenju sutkinje A. Garačić, ti prihodi ipak nisu posve bez utjecaja na odmjeravanje novčane kazne jer bi ih trebalo uzeti u obzir pri utvrđivanju broja dnevnih dohodaka. Na potpitanje može li se optuženiku vjerovati na izjavu o visini dnevnog dohotka, A. Garačić je odgovorila da mu se u praksi uglavnom vjeruje, no u slučaju sumnje visinu dnevnog dohotka treba utvrđivati kao i svaku drugu spornu činjenicu.

Mr. sc. Marin Mrčela, sudac Županijskog suda u Zagrebu, odgovorio je na pitanje postoji li obveza primjene sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom kad je riječ o kaznenom djelu iz čl. 272 st. 1., a počinitelj je imao alkohola u krvi. Objasnio je da već iz izričaja čl. 78. st. 1. jasno proizlazi da ne postoji obveza primjene navedene mjere.¹² Obveza primjene sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom ne može proizlaziti iz činjeničnog opisa kao što je, primjerice, alkohol u krvi, već u svakom konkretnom slučaju treba utvrditi postoji li opasnost da će počinitelj ponovo počiniti kazneno djelo.

Odgovorio je i na pitanje može li državni odvjetnik u optužnom prijedlogu predložiti da se počinitelju kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina izrekne kazna zatvora u trajanju od četiri mjeseca, i to kao uvjetna osuda s rokom kušnje od 2 godine. Pitanje je, dakle, može li državni odvjetnik tražiti ublaženu kaznu, a da se pritom nije pozvao na odredbu čl. 57. o ublažavanju kazne, te da li je sud, ako se okrivljenik osjeća krivim, vezan takvim prijedlogom kaznenopravne sankcije. S obzirom na to da težimo tome da naš kazneni postupak bude spor među strankama, mr. sc. M. Mrčela smatra da treba uvažiti takvu nagodbu i izreći ublaženu kaznu. To proizlazi i iz čl. 442. st. 5. prema kojem okrivljeniku koji se očitovao krivim prema svim točkama optužbe i suglasio s vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije iz optužnog prijedloga sud ne smije izreći drugu vrstu kaznenopravne sankcije niti veću mjeru kazne od predložene. Drukčije je, pak, ako državni odvjetnik predloži kaznenopravnu sankciju koja se u konkretnom slučaju uopće ne može primijeniti. Takav prijedlog, naravno, ne vezuje sud i sankciju treba utvrditi u postupku.

Konačno je mr. sc. Marin Mrčela, odgovarajući na pitanje, kazao da i okrivljenik koji se u skraćenom postupku izjasnio da se ne osjeća krivim te se branio

¹¹ Protivno rješenje, navela je, provedivo je samo u državama s dobro uređenim poreznim sustavom.

¹² Naime, Zakon rabi termin "može".

šutnjom može odlučiti dati svoj iskaz na kraju glavne rasprave. Ista je faktična mogućnost postojala i prije u redovitom postupku, dok je Zakon o kaznenom postupku predviđao ispitivanje okrivljenika na početku dokaznog postupka, neovisno o njegovu stajalištu o osnovanosti optužbe. Nema mehanizma kojim bi se okrivljenika moglo spriječiti da kaže nešto u bilo kojem trenutku postupka.

Doc. dr. sc. Zlata Đurđević odgovorila je na dva pitanja. Prvo se odnosilo na slučaj kaznenog postupka u povodu privatne tužbe u kojem na glavnu raspravu nije pristupio uredno pozvani privatni tužitelj, a nije ni opravdao svoj nedolazak. Pozivu na glavnu raspravu nije se odazvao ni okrivljenik, koji je, međutim, svoj nedolazak opravdao. Sud je rješenjem obustavio postupak, no kako u skraćenom postupku sud, pod određenim uvjetima, nije dužan pisati obrazloženje, strankama je poslao neobrazloženo rješenje. Na to se žalio privatni tužitelj, a u povodu žalbe viši je sud ukinuo navedeno rješenje. Doc. dr. sc. Z. Đurđević drži da je viši sud ispravno postupio jer rješenje o obustavi postupka nije meritorna odluka na koju je moguće primijeniti odredbu o oslobođenju od dužnosti pisanja obrazloženja. Rješenje o obustavi postupka sud je dužan obrazložiti, a na nj je moguća i žalba.

Odgovarajući na drugo postavljeno pitanje, doc. dr. sc. Z. Đurđević navela je da se postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama vodi isključivo na zahtjev državnog odvjetnika. Pojasnila je da je *ratio* te odredbe zaštita osobe s duševnim smetnjama. Zato kad vještak u kaznenom postupku u povodu privatne tužbe utvrdi da je okrivljenik raspravno nesposoban te da je *tempore criminis* bio neubrojiv, sud je dužan dostaviti predmet državnom odvjetniku radi preuzimanja progona.

Iztok Krbec, sudac i predsjednik Kaznenog odjela Županijskog suda u Puli, u svom je odgovoru na pitanje može li se zapisnik vođen na računalu izmijeniti prije ispisa kazao da Zakon o kaznenom postupku ne poznaje izmjene zapisnika o glavnoj raspravi, nego ispravak i dopunu. Osobno smatra da je ključno ono što je ušlo u elektronički zapisnik te da se ispravak mora obaviti preko naloga predsjednika vijeća. Ako je riječ o većoj dopuni, odluku mora donijeti vijeće.

Nadalje, sudac I. Krbec smatra da državni odvjetnik može zatražiti izdavanje kaznenog naloga i nakon provođenja istražnih radnji. U protivnom proizlazi da bi državni odvjetnik mogao tražiti izdavanje kaznenog naloga čak i ako istražna radnja nije provedena zbog toga što je istražni sudac odbio provesti istražnu radnju, a istu je odluku donijelo i izvanraspravno vijeće. To svakako nije intencija zakonodavca.

Postavljeno je i pitanje može li državni odvjetnik uložiti žalbu na presudu kojom se izdaje kazneni nalog, a kojom je propušteno oduzeti imovinsku korist iako je državni odvjetnik tu mjeru tražio. Sudac I. Krbek drži da je to moguće, u skladu s općim načelom o pravu na žalbu. Situacija je složenija ako državni odvjetnik nije uopće zatražio oduzimanje imovinske koristi, pa je sud nije ni oduzeo. Pritom treba uzeti u obzir odredbu čl. 82. st. 1. Kaznenog zakona prema

kojoj nitko ne može zadržati imovinsku korist stečenu kaznenim djelom. U slučaju kad državni odvjetnik u zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga ne zatraži oduzimanje imovinske koristi, smatra I. Krbek, prvostupanjski sud trebao bi provesti glavnu raspravu. Što se tiče žalbe na takvu presudu, mišljenja se razlikuju. Neki smatraju da sud ne bi trebao dopustiti žalbu, jer je time što okrivljenik nije prigovorio kaznenom nalogu došlo do konsenzualnog okončanja postupka. Drugi pak smatraju da treba dopustiti odlučivanje o žalbi državnog odvjetnika jer je riječ o povredi Kaznenog zakona.¹³ Sutkinja A. Garačić slaže se da opće pravo na žalbu državnog odvjetnika postoji. Pritom je navela primjer iz prakse u kojem je državni odvjetnik podnio žalbu na presudu kojom je izdan kazneni nalog, ali nije izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi, koju je, doduše, državni odvjetnik propustio zatražiti. Prvostupanjski sud žalbu je odbacio kao nedopuštenu, no županijski sud ju je prihvatio, ocijenivši da državni odvjetnik ima pravo na žalbu. Žalba je, međutim, odbijena, te je državni odvjetnik podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti. Dvojbena je kako odlučiti o tom zahtjevu. Činjenica je da je državni odvjetnik učinio propust time što nije zatražio oduzimanje imovinske koristi, no pitanje je može li on taj svoj propust prebaciti na sud, tj. je li sud bio dužan po službenoj dužnosti oduzeti imovinsku korist stečenu kaznenim djelom i kad se radi o kaznenom nalogu.¹⁴

Božica Cvjetko drži da sud mora ostati pri dogovoru, dakle u okviru onih kazni ili mjera što ih je državni odvjetnik predložio.

Odgovarajući na posljednje pitanje, sudac I. Krbek kazao je da se dostava odluke o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora osuđeniku dostavlja sukladno čl. 145. i 146. st. 1. Zakona o kaznenom postupku te stoga osuđeniku kojem se odluka ne može osobno dostaviti ne treba postaviti branitelja po službenoj dužnosti kao opunomoćenika za primanje pismena u skladu s čl. 147. Naime, odluka o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora donosi se u obliku rješenja i tu ne može biti analogije s dostavom presude, jer se tom odlukom ne izriče nova sankcija, već je riječ samo o zamjeni već izrečene kazne drugom.

Na usmeno postavljeno pitanje kada točno treba tražiti pristanak okrivljenika na zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi, **Damir Kos** je naveo da, prema zakonskoj odredbi, pristanak okrivljenika treba tražiti istodobno kad se osuđuje na kaznu zatvora. Ako bi gledali strogo gramatički, suci takvu odluku nikad ne bi donosili. Točnog recepta za rješenje tog pitanja nema, već je to jedno od područja u kojima dolazi do izražaja kreativnost sudaca.

Odgovoranjem na pitanja prakse završeno je i XVII. redovito savjetovanje. Savjetovanje je zatvorio novi predsjednik Udruženja za kaznene znanosti i praksu sudac Vrhovnog suda **Damir Kos**.

¹³ Sudac I. Krbek nije posve siguran koji je odgovor ispravan.

¹⁴ Sutkinja A. Garačić smatra kako bi bilo bolje da je državni odvjetnik umjesto zahtjeva za zaštitu zakonitosti dao uputu za buduće postupanje svim državnim odvjetnicima.

